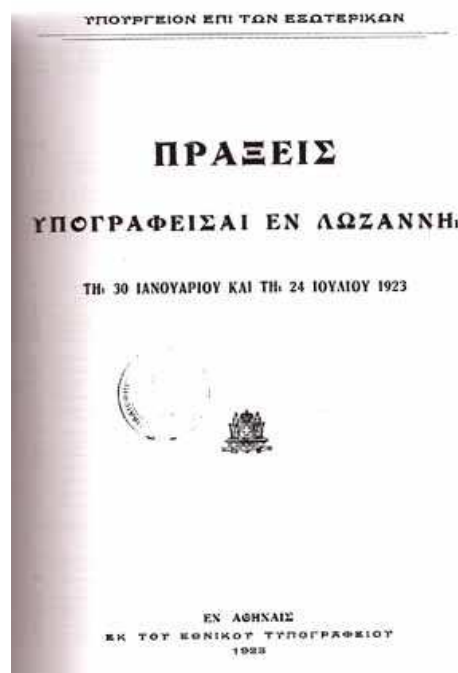
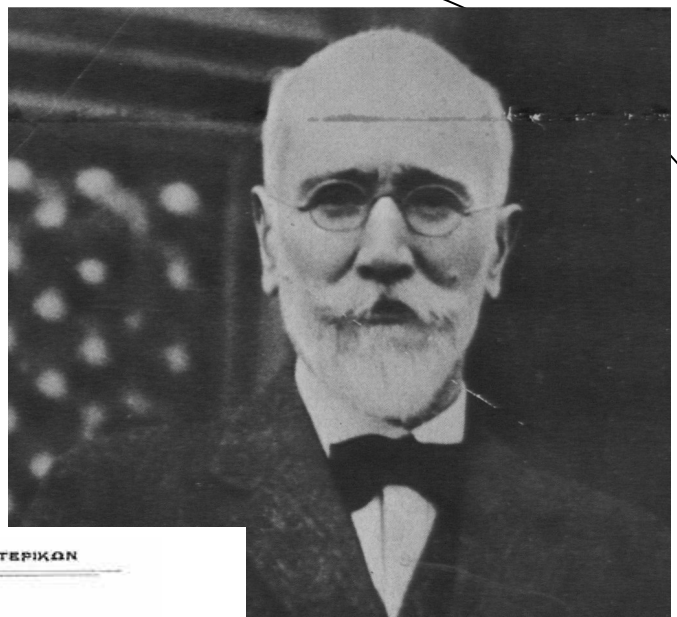

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2015

Επιμέλεια:
Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Παρασκευή, 29 Μαΐου 2015
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Ορεινοί
- β. Φεντερασιόν
- γ. Πατριαρχική Επιτροπή (1918).

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. «Ορεινοί» (σχολικό βιβλίο, σελ. 77): Μία από τις δύο μεγάλες πολιτικές παρατάξεις που συγκροτήθηκαν στην εθνοσυνέλευση του 1862-1864. Απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον Κ. Κανάρη) με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των εμπόρων και των πλοιοκτητών.

β. «Φεντερασιόν» (σχολικό βιβλίο, σελ. 46): «Η κατάσταση» της καθυστέρησης ανάπτυξης του εργατικού κινήματος «κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό - για τα μέτρα της περιοχής- βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα».

γ. «Πατριαρχική Επιτροπή» (σχολικό βιβλίο, σελ. 143): Φορέας που συστάθηκε τον Οκτώβριο του 1918 (μετά τον τερματισμό του Α' παγκοσμίου πολέμου για την Τουρκία), με τη βοήθεια του Πατριαρχείου και της ελληνικής κυβέρνησης, με σκοπό την οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισθέντων του Α' διωγμού του 1914. Η παλιννόστηση έγινε τμηματικά και επιτράπηκε αρχικά να επιστρέψουν οι ευπορότεροι και οι πρόσφυγες οι προερχόμενοι από ορισμένες μόνο περιοχές της Δυτικής Μικράς Ασίας. Μετά την άφιξη του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη (15 Μαΐου 1919), μπόρεσε να επιστρέψει η πλειονότητα των προσφύγων από Μικρά Ασία και Ανατολική Θράκη.

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Το δικαίωμα του «συνέρχεσθαι» και «συνεταιρίζεσθαι» κατοχυρώνεται συνταγματικά το 1844.
- β. Ο Τρικούπης δεν αποδεχόταν το χωρισμό των εξουσιών και στόχευε στη συγκέντρωση και τον έλεγχο τους από το κόμμα.
- γ. Το Ελληνικό Τυπογραφείο της Τραπεζούντας συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης.
- δ. Με τον Οργανικό Νόμο του 1900 δόθηκε οριστική λύση στο Κρητικό ζήτημα.
- ε. Η συνθήκη φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ (Μάρτιος 1921) λειτούργησε ως ταφόπετρα του ποντιακού ζητήματος.

Μονάδες 10**ΑΠΑΝΤΗΣΗ**

α. Λάθος, β. Λάθος, γ. Σωστό, δ. Λάθος, ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε:

- α. στο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία, μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (μονάδες 5) και
- β. στο προσφυγικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία, το διάστημα 1919–1921. (μονάδες 5)

Μονάδες 10**ΑΠΑΝΤΗΣΗ**

- α. Μετά την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, με την οποία τερματίζονταν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, **(σχολικό βιβλίο, σελ. 137):** «έφθασε και... της ελληνικής κυβέρνησης.»
- β. **(Σχολικό βιβλίο, σελ. 140):** «Την περίοδο 1919-1921, ...Αρμένιοι και Ρώσοι.»

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε στην κατάσταση του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα.

Μονάδες 15**ΑΠΑΝΤΗΣΗ**

(Σχολικό βιβλίο, σελ. 46): «Οι διαφορές ...ταξικό περιεχόμενο».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα Α, Β και Γ που σας δίνονται:

- α. να αναφερθείτε στις ρυθμίσεις της Σύμβασης της Λοζάνης της 30ης Ιανουαρίου 1923 για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, (μονάδες 13)
β. να εξηγήσετε πώς η υπογραφή της Σύμβασης της Λοζάνης συνδέεται με την πραγματικότητα που είχε διαμορφωθεί μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, καθώς και με τις βλέψεις των ηγετών των δύο κρατών (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μια μέρα ήρθε στο Γκέλβερι Επιτροπή, από την Ελλάδα, όπως έλεγαν. Πήγαν μαζί τους και οι δικοί μας, για να κουβεντιάσουν για την Ανταλλαγή. [...] Οι άνθρωποι της Επιτροπής ήρθαν και μας έγραψαν τα ονόματα και τις περιουσίες μας. Μας είπαν πως θα γίνει Ανταλλαγή, θα πάμε στην Ελλάδα. Μας σύστησαν να μην φοβόμαστε. Να πουλήσουμε ό,τι μπορούμε από την κινητή μας περιουσία, και τα υπόλοιπα να τα πάρουμε μαζί μας. Μας είπαν πως, αν υπάρχουν στο χωριό μας τουρκεμένοι, μπορούνε, αν θέλουν, να φύγουν κι αυτοί για την Ελλάδα.

Η Έξοδος, τ.Β', Μαρτυρίες από τις επαρχίες της κεντρικής και νότιας Μικρασίας (Επιμ. Γ. Μουρέλος), Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 1982, σ. 9.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η ελληνική πλευρά [το 1923] επεδίωκε την ανταλλαγή των πληθυσμών. Ο Μουσταφά Κεμάλ συμμετείχε στον στενό πυρήνα των Νεότουρκων που κυβέρνησαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1908 έως το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Βασική πολιτική των Νεότουρκων αποτελούσε η εκδίωξη των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από το έδαφος της αυτοκρατορίας. Η έξοδος των Ελλήνων κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή ήταν μη αναστρέψιμη. Η εκδίωξη των εναπομεινάντων Ελλήνων από την Τουρκία ήταν απλώς ζήτημα χρόνου. Σε μια τέτοια περίπτωση, η Ελλάδα δεν θα είχε τη διαπραγματευτική ικανότητα να απαιτήσει τη μετανάστευση των τουρκο-μουσουλμανικών πληθυσμών της Ελλάδος.

Α. Μ. Συρίγος, Ελληνοτουρκικές σχέσεις, Αθήνα: Πατάκης 2014, σ. 53.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Και στο ζήτημα των μειονοτήτων, υπήρξε ανεπανάληπτος ο ορθολογισμός και ο ρεαλισμός της βενιζελικής πολιτικής-και του Βενιζέλου προσωπικά. Κατεξοχήν δείγμα αυτής της ορθολογικής και ρεαλιστικής προσέγγισης υπήρξε η πρόωπη προθυμία του Βενιζέλου να αποδεχθεί την ανταλλαγή πληθυσμών ως ριζική μέθοδο επίλυσης των σχετικών ζητημάτων, ήδη από το 1914 (με την Τουρκία). [...] Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ο Βενιζέλος έσπευσε ανενδοίαστα να αναλάβει προσωπικά τη βαρύτερη ευθύνη της υποχρεωτικής ανταλλαγής των πληθυσμών (μολονότι προέβλεπε τότε ότι οι πρόσφυγες θα τον «αναθεματίσουν»). Στη συνέχεια

ορθολογισμός και ρεαλισμός χαρακτήρισαν την κοσμογονία της προσφυγικής αποκατάστασης μέχρι την τελευταία της λεπτομέρεια.

Γ. Θ. Μαυρογορδάτος, *Ιστορία της Ελλάδας του 20 ου αιώνα* (Επιμ. Χ. Χατζηιωσήφ), τ.Β2', Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2003, σσ. 24-25.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. (Σχολικό βιβλίο σελ. 149 – 151) «Στις 24 Ιουλίου 1923 ... επίμαχων περιοχών» και (Σχολικό βιβλίο σελ. 152) «Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ... παρουσίας των ανταλλαξίμων» **σε συνδυασμό με τα στοιχεία του κειμένου Α.**

Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. **Το πρώτο από τα κείμενα που δίνονται προσθέτει ωστόσο ότι στους κατοίκους του χωριού Γκέλβερι αναφέρθηκε πως ακόμα και οι «τουρκεμένοι» είχαν τη δυνατότητα, αν το επιθυμούσαν, να ακολουθήσουν τους υπολοίπους στην Ελλάδα κατά τη διαδικασία της ανταλλαγής.**

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους, **στοιχείο που επιβεβαιώνεται από το πρώτο παράθεμα, το οποίο αναφέρει** ότι στους πρόσφυγες από το χωριό Γκέλβερι συστήθηκε να πάρουν μαζί τους στην Ελλάδα όσα αντικείμενα μπορούσαν από την κινητή τους περιουσία και να πουλήσουν τα υπόλοιπα.
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνησή τους από τη *Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής*.

Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η *Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής* με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων. **Στο πρώτο παράθεμα επιβεβαιώνεται** ο ρόλος αυτής της επιτροπής, επειδή αναφέρεται ότι εκπρόσωποί της έφτασαν στο χωριό Γκέλβερι για να οργανώσουν τη μετακίνηση των κατοίκων προς την Ελλάδα και κατέγραψαν τα ονόματα και τις περιουσίες των ανταλλάξιμων.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες.

Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.

β. (Σχολικό βιβλίο σελ. 151 - 152) «Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης ... των συμφερόντων του ελληνικού κράτους» σε συνδυασμό με τα στοιχεία των κειμένων Β και Γ.

Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει.

Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται στο δεύτερο παράθεμα, όπου αναφέρεται ότι ελληνική αντιπροσωπεία «επεδίωκε» την ανταλλαγή των πληθυσμών αφού η απομάκρυνση των Ελλήνων από τα τουρκικά εδάφη μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή ήταν πλέον «μη αναστρέψιμη» και οι λίγοι Έλληνες που είχαν απομείνει στην Τουρκία ήταν εύκολο να εκδιωχθούν σε μικρό χρονικό διάστημα. Αν μάλιστα συνέβαινε αυτό, η ελληνική πλευρά δεν θα είχε τη δυνατότητα να διεκδικήσει ως αντάλλαγμα την απομάκρυνση των μελών της τουρκο-μουσουλμανικής μειονότητας από το ελληνικό έδαφος. **Όπως προστίθεται, εξάλλου,** η εκδίωξη των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων αποτελούσε σταθερή πολιτική επιδίωξη των Νεοτούρκων, των οποίων ηγετικό στέλεχος αποτελούσε και ο τούρκος ηγέτης Μουσταφά Κεμάλ.

Η υπογραφή της Σύμβασης, εκτός των άλλων, υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Η πληροφορία ότι η ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν σύμφωνη με τις επιδιώξεις του Βενιζέλου **επιβεβαιώνεται από το τρίτο παράθεμα, όπου αναφέρεται ότι** η στάση αυτή υπήρξε απόδειξη της ρεαλιστικής στάσης του, την οποία υποστήριξε με συνέπεια ήδη από το 1914, οπότε υποστήριξε την ανταλλαγή πληθυσμών ως ριζική λύση στα προβλήματα των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Σύμφωνα μάλιστα με όσα προστίθενται από το ίδιο παράθεμα, ο Βενιζέλος δεν δίστασε να αναλάβει την προσωπική ευθύνη αυτής της επιλογής αν και γνώριζε ότι αυτή η στάση θα προκαλούσε έντονη αντίδραση των προσφύγων σε βάρος του. Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, την ίδια ρεαλιστική στάση στο θέμα της ανταλλαγής ακολούθησε και η Κοινωνία των Εθνών. **Στο απόσπασμα του Γ. Θ. Μαυρογορδάτου προστίθεται επίσης ότι** ανάλογος ορθολογισμός και ρεαλισμός επιδείχθηκε στο μέγιστο βαθμό και κατά τη διαδικασία αποκατάστασης των προσφύγων.

Δεδομένης, λοιπόν, της στάσης των δύο ηγετών, οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα Α και Β που σας δίνονται, να εκθέσετε και να εξηγήσετε τη διάσταση απόψεων μεταξύ του πρίγκιπα Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου, σχετικά με το ζήτημα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα, στο πλαίσιο της πρώτης κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α**Ο Βενιζέλος υπέρ της σταδιακής πορείας προς την ενωτική λύση**

Ο σύμβουλος της δικαιοσύνης¹ εισηγήθηκε εμπιστευτικά στον ύπατο αρμοστή² το καλοκαίρι ήδη του 1900 τη διπλωματική μεθόδευση της σταδιακής εξελίξεως προς την ενωτική λύση: η άμεση επίτευξη της ενώσεως ήταν αδύνατη η παράταση όμως του καθεστώτος της αρμοστείας ανέστειλε την εφαρμογή των μέτρων που θα επέτρεπαν τη βαθμιαία απαλλαγή της Μεγαλονήσου από τα δεσμά της διεθνούς εξαρτήσεως έτσι επέβαλλε την άμεση υποταγή της στην απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων και την καθιστούσε έρμαιο των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων· αντίθετα, η ολοκλήρωση της αυτονομίας, σύμφωνη προς τις υποσχέσεις των Δυνάμεων και τις προβλέψεις του Συντάγματος, θα συντελούσε στην προαγωγή των εθνικών συμφερόντων στο εξωτερικό και την κατοχύρωση της αυτοδιοικήσεως στο εσωτερικό, ιδίως μετά τη διοργάνωση της πολιτοφυλακής από Έλληνες αξιωματικούς και την παράλληλη αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων.

[...] Η πρωτοβουλία του Ελευθερίου Βενιζέλου προκάλεσε την άμεση και αποφασιστική αντίδραση του πρίγκιπα Γεωργίου. Η εισήγησή του προσέκρουε τόσο στη γενική αρχή της ουσιαστικής διαχειρίσεως των διπλωματικών θεμάτων, ιδίως μάλιστα του Κρητικού, από τη δυναστεία, όσο και στην ειδικότερη αντίληψη της τελευταίας αυτής γύρω από τη μεθόδευση του εθνικού αγώνα.

Ο ύπατος αρμοστής, φορέας των εντολών της Αυλής των Αθηνών, με τη συγκατάθεση πάντοτε και της ελληνικής κυβερνήσεως, απέκρουσε τη συμβιβαστική εξελικτική διαδικασία και επιδίωκε περισσότερο να καταστήσει αβάσταχτη την πίεση από τις εσωτερικές συνθήκες, με την ελπίδα να εκβιάσει την ταχύτερη, κατά το δυνατόν, συγκατάνευση των ευρωπαϊκών Δυνάμεων στην ενωτική λύση.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΔ', σ. 201.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β**Η διάσταση ανάμεσα στον πρίγκιπα Γεώργιο και τον Ελευθέριο Βενιζέλο**

Ο πρίγκιπας Γεώργιος, έχοντας την αντίληψη ότι η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Κρήτης ήταν αρμοδιότητα της ελληνικής μοναρχίας, ανέλαβε μόνος τη μεθόδευση της προσάρτησης της Μεγαλονήσου στη μητέρα πατρίδα χωρίς να συμβουλευτεί τους υπουργούς του για τις ενδεδειγμένες ενέργειες και διαπραγματεύσεις. Η πρωτοβουλία του είχε τη μορφή προσωπικών συζητήσεων με

¹ Ο Ελευθέριος Βενιζέλος

² Ο πρίγκιπας Γεώργιος

τον τσάρο της Ρωσίας και απευθείας διαπραγματεύσεων με τους υπουργούς Εξωτερικών της Ρωσίας, της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας. Ο Βενιζέλος θεώρησε πρόωρες τις ενέργειες του ύπατου αρμοστή, κρίνοντας ότι η κρητική κυβέρνηση ήταν ασταθής και τα συνταγματικά θεμέλια ασαφή. Πίστευε και υποστήριζε την ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο πριγκιπάτο ως τελευταίο στάδιο για τη νομότυπη πραγματοποίηση της ένωσης της με την Ελλάδα.

[...] Ο πρίγκιπας δεν ήταν ικανός να αντιληφθεί τη λεπτή διαφορά μεταξύ της δεσποτικής διακυβέρνησης με ξένη κηδεμονία και, από την άλλη μεριά, της πλήρους αυτονομίας χωρίς ξένες επεμβάσεις και με κυβερνήτη διορισμένο από την ελληνική κυβέρνηση, που υποστήριζε ο Βενιζέλος ως ασφαλέστερη μεθόδευση για την απώτερη επίτευξη του ενωτικού σκοπού... Ο πρίγκιπας Γεώργιος είχε την πεποίθηση ότι οποιαδήποτε λύση του Κρητικού θα προερχόταν από τις Μεγάλες Δυνάμεις και, κατά τη γνώμη του, οι πολιτικοί παράγοντες της Κρήτης ήταν άσχετοι με το θέμα, αν όχι επιζήμιοι... Στάθηκε αδύνατο γι' αυτόν να αντιληφθεί τη σημασία της πολιτικής κινητοποίησης των ίδιων των Κρητικών, καθώς και την εύλογη απαίτησή τους να αποκτήσουν τον έλεγχο της τύχης τους μετά από αιώνες αγώνων κατά των Τούρκων κυριάρχων.

Α. Μακράκη, Ελευθέριος Βενιζέλος, σσ. 397-403, στο Αξιολόγηση των μαθητών της Γ' Τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, τ.Β', ΥΠΕΠΘ (Κ.Ε.Ε.), Αθήνα 2000, σσ. 315-316.

Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε, όμως, η ορθογραφία τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

(Σχολικό βιβλίο σελ. 208 – 209) «Αλλά το πιο σημαντικό ... κλίμα διχασμού» σε συνδυασμό με τα στοιχεία των κειμένων Α και Β.

Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας της πρώτης κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση. Εκτός από τα προβλήματα που προκλήθηκαν από το συντηρητικό χαρακτήρα του Συντάγματος, το πιο σημαντικό πρόβλημα που προέκυψε αφορούσε τη διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Σε αυτό εκφράστηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του ύπατου αρμοστή πρίγκιπα Γεωργίου και του συμβούλου / υπουργού δικαιοσύνης Ελευθέριου Βενιζέλου.

Αρχικά, ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις. **Συμπληρωματικά προς τις ιστορικές μας γνώσεις, στο κείμενο Β η Α. Μακράκη παραθέτει αναλυτικά** την πολιτική που ακολούθησε ο πρίγκιπας Γεώργιος και την ιδεολογική της βάση. Πιο συγκεκριμένα, ο ύπατος αρμοστής θεωρούσε ότι η εξωτερική πολιτική της Κρήτης έπρεπε να ασκείται από την ελληνική βασιλική οικογένεια («αρμοδιότητα της ελληνικής μοναρχίας») και τον ίδιο τον αρμοστή. Στο πλαίσιο αυτό άσκησε προσωπική πολιτική με συναντήσεις τόσο με τον τσάρο της Ρωσίας όσο και με τους υπουργούς εξωτερικών των ευρωπαϊκών χωρών της Ρωσίας, της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας, χωρίς να ζητήσει τις συμβουλές των

υπουργών της κυβέρνησής του. Επίσης, η ιστορικός θεωρεί ότι ο πρίγκιπας δεν μπόρεσε να καταλάβει ποτέ τη διαφορά ανάμεσα στις διαφορετικές πολιτικές προτάσεις για την επίλυση του εθνικού ζητήματος. Ειδικότερα, δεν μπόρεσε να αντιληφθεί τη διαφορά ανάμεσα στη δεσποτική διακυβέρνηση με ξένη κηδεμονία – δηλαδή ύπατη αρμοστέα με διεθνή προστασία των ευρωπαϊκών δυνάμεων – και στην πλήρη αυτονομία χωρίς ξένες επεμβάσεις και με κυβερνήτη διορισμένο από την ελληνική κυβέρνηση – δηλαδή αυτόνομο κρητικό κράτος με Έλληνα ύπατο αρμοστή. Παράλληλα, **στο κείμενο Β αναφέρεται** ότι ο πρίγκιπας δεν μπόρεσε ποτέ να κατανοήσει την ανάγκη των Κρητικών να αναλάβουν οι ίδιοι τις τύχες τους συμμετέχοντας στα πολιτικά πράγματα της Κρήτης και απαιτώντας τον έλεγχό τους, εφόσον είχαν πολεμήσει για αιώνες διεκδικώντας την ελευθερία του νησιού από τους Οθωμανούς κατακτητές.

Από την άλλη μεριά, ο Βενιζέλος, όπως προστίθεται στο κείμενο Β, διαφωνούσε με τις κινήσεις του πρίγκιπα Γεωργίου, τις οποίες και θεωρούσε «πρόωρες», επειδή η κυβέρνηση της Κρήτης ήταν κατά την άποψή του πολιτικά ασταθής. Επίσης, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. **Στο πρώτο παράθεμα μάλιστα επιβεβαιώνεται η πληροφορία** ότι ο Βενιζέλος θεωρούσε αδύνατη την επίτευξη της ένωσης άμεσα και **προστίθεται ότι** από το 1900 είχε εκφράσει τις απόψεις του στον ύπατο αρμοστή με εμπιστευτική εισήγηση. Κατά την άποψη του Βενιζέλου το καθεστώς της αρμοστέας οδηγούσε στην άμεση εξάρτηση της Κρήτης από τα συμφέροντα και τις εντολές των μεγάλων δυνάμεων και με αυτό τον τρόπο περιόριζε τη δυνατότητα του νησιού να απομακρυνθεί από τη διεθνή εξάρτηση, ενώ αντίθετα η ολοκλήρωση της αυτονομίας μπορούσε εκτός από την καθιέρωση της εσωτερικής αυτοδιοίκησης να συνεισφέρει στην προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Ο Βενιζέλος μάλιστα θεωρούσε ως πρώτη κατάκτηση, **σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις,** την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. Επιβεβαιώνεται από την πρώτη πηγή η υποστήριξη του Βενιζέλου στην ιδέα δημιουργίας κρητικής πολιτοφυλακής και **συμπληρώνεται** ότι αυτό θα συνδυαζόταν με αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από τη νησί. Επίσης, η ολοκλήρωση της αυτονομίας σύμφωνα με τις ιδέες του Βενιζέλου προβλεπόταν στο κρητικό σύνταγμα και αποτελούσε υπόσχεση των μεγάλων δυνάμεων. Υποστήριζε, τέλος, την ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο κράτος ως την τελευταία φάση για την ολοκλήρωση της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα.

Η παραπάνω εισήγηση του Βενιζέλου προκάλεσε την άμεση αντίδραση του Γεωργίου ο οποίος την αντιμετώπισε αρνητικά, διότι θεωρούσε ότι αυτή ερχόταν σε αντίθεση με την αντίληψή του για τη διπλωματική διαχείριση του εθνικού ζητήματος της Κρήτης από την ελληνική δυναστεία και τον ίδιο προσωπικά. Αρνήθηκε λοιπόν την εισήγηση του Βενιζέλου ως εκπρόσωπος της Αυλής και σε πλήρη συνεννόηση με την ελληνική κυβέρνηση, πιστεύοντας ότι θα μπορούσε να εκβιάσει τη συγκατάθεση

των ευρωπαϊκών δυνάμεων καθιστώντας αδιέξοδη την κατάσταση στο εσωτερικό της Κρήτης.

Ωστόσο, η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

Αγίατριά το μέλλον

Αγίατριά το μέλλον

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα κρίνονται προσिता στον καλά προετοιμασμένο μαθητή. Ήταν σαφώς διατυπωμένα, περιορισμένης έκτασης συγκριτικά με τα θέματα των τελευταίων ετών και χωρίς δυσκολίες κατανόησης.

Όσον αφορά στην Ομάδα Δεύτερη, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες δυσκολίες ως προς τον συνδυασμό των απαραίτητων ιστορικών γνώσεων με τις κατάλληλες πληροφορίες από τις πηγές. Για πρώτη χρονιά, τέλος, το θέμα Δ1 αφορά ολοκληρωτικά το Κρητικό Ζήτημα.

